

הַלְבוּשׁוֹת בְּרִכּוֹת סִימָן נג

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה אמו 'ברוך שאמר']

דאטו מי שלא ברך קדם האכילה לא יברך אחר כך⁽¹¹⁾.

(11) ולענין שתי ברכות הסמוכות, כתב במשנ"ב לקמן (סי' רטו ס"ק ג) לחלק בין 'ברוך שאמר' ו'ישתבח', שאסור להפסיק ביניהן, ולכן נחשבות כשתי ברכות סמוכות, לבין ברכת הנהנין לפני ולאחריה שמותר להפסיק ביניהן, ולכן אינן נחשבות כשתי ברכות הסמוכות, ולפי זה יש לדון במה שהביא כאן ראה מברכת הנהנין (שיח הלכה אות ד).

[ביה"ל ד"ה וקצת פסוקי חזמרה]

נכון אחר כך לומר עוד הפעם על-פני פנים תהלה לך קדם וישפחה, כדי שיהיה להפסקה על מה לחול⁽¹²⁾.

(12) ואף שהשהייה אינה נחשבת להפסקה, וכמו שכתב במשנ"ב להלן (סי' י), מי"מ ההפסקה הוא מצד ברכת 'אשר יצר', וכמו שמשמע בגנת ורדים. ומ"מ מלשוננו שכתב "נכון אחר כך וכו'", משמע שאינו מעיקר הדין, אלא כמו שכתב במשנ"ב להלן (סי' ה) שכיון שהברכה היא על 'פסוקי דומרה', אין ראוי שיהיה הפסק בינם לבין הברכה האחרונה שלהם. [ועוד, שאם היה זה מעיקר הדין, לא היה מועיל לומר שוב 'תהלה לדוד', וכמו שכתב בביה"ל לעיל (ד"ה אמו 'ברוך שאמר') שאם יצא ידי חובת אמירת 'פסוקי דומרה', לא מועיל לאומרם שוב].

[משנ"ב ס"ק ה]

ומכל-שכן לענין תפילין דמתר לך רך צליקן בין הפסקים⁽¹³⁾.

(13) ולענין הנחת תפילין לפני ברכת 'גאל ישראל', כתב לקמן (סי' סו ס"ק מז) שאסור לומר 'ברוך שם כבוד' וכו' שנוהגים לומר אחר ברכת 'על מצות', וגם נכון שלא יברך כי אם ברכת להניח, ויש לדון האם בבין הפסקים של פסוקי דומרה יברך 'על מצות', וכן האם יהיה מותר לומר 'ברוך שם כבוד' וכו'. והפסקים שנוהגים לומר בשעת עטיפת הטלית והנחת תפילין, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פט"ז הע' כ"ז) שאין לאומרם באמצע 'פסוקי דומרה'.

[משנ"ב ס"ק ז]

דאי לאו הכי גם זה אסור⁽¹⁴⁾.

(14) ובטעם הדבר שאין לברך עליה אחרי 'ישתבח', כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' ז) שהוא כקנס על מה שהתכוון להפסיק בחינם.

[משנ"ב ס"ק ח]

יכול להניח שם ולברך⁽¹⁵⁾.

(15) ובדין המפסיק לדבר מצוה בין 'ישתבח' ל'יוצר', כתב הרמ"א לקמן (סי' נד ס"ג) שכשיחזור השי"ח להתפלל יאמר מקצת 'פסוקי דומרה' כדי שיוכל לומר עליהם קדיש, אבל כאן כיון ששהייה מועטת היא, כתב המשנ"ב שם (סי' יב) שאין צריך לחזור ולומר פסוקים.

[משנ"ב ס"ק י]

ייוכל לתקומתו חצי שעה⁽¹⁶⁾.

(16) ומה שכתב 'חצי שעה', ביאור המג"א (סי' ה) והשו"ע הרב (סי' ג) שהוא השיעור שיש בו כדי לגמור את כל 'פסוקי דומרה' מ'ברוך שאמר' עד 'ישתבח', והלבושי שרד (על המג"א שם) כתב שחצי שעה הוא בדוקא, אמנם הא"ר (סי' ד) כתב [בשם מהר"ל] שימתין חצי שעה ויותר. ולשון הקצו"ש (סי' טו ס"א) עד קרוב לחצי שעה ולא יותר.

[משנ"ב ס"ק יא]

לאמר⁽¹⁷⁾ על-פל-פנים שלשה פסוקים⁽¹⁸⁾ מפסוקי דזמרה ויובל הש"ץ לומר קדיש, פי בלאו הכי אין לומר קדיש⁽¹⁹⁾.

(17) ואף אם הש"ץ לבדו יאמר את הפסוקים [כשיש עשרה], כתב לקמן (סי' נד ס"ק ז) שמועיל, וראה מה שכתבנו שם ס"ק ט וסי' נה ס"ק ב.

(18) וכן כתב לקמן (סי' תקפא ס"ק ד), ולקמן (סי' רלד ס"ק ה) כתב שיאמר קודם הקדיש איזה מזמור, ולקמן (סי' נה ס"ק ב וסי' תרכא ס"ק י) כתב שיאמר כמה פסוקים או איזה מזמור.

(19) אמנם לקמן (סי' נה ס"ק ב) כתב שדעת הט"ז שמספיק שיהיו עשרה בקדיש אפילו שלא היו בשעת אמירת 'פסוקי דומרה', והוא הדין בתפילת ערבית ובקדיש שלאחר הלימוד, והביא שהמג"א והגר"א חולקים על זה, ולכן הסכימו האחרונים שיש לומר פסוקים קודם הקדיש, אלא שסיים שהמג"א כתב שלענין פסוקי דומרה ותפילת ערבית גם המג"א מודה לט"ז שמספיק שיהיו עשרה בשעת הקדיש. וראה מה שכתבנו לקמן שם, וסי' רלד ס"ק ה.

[ביה"ל ד"ה אין לברך]

ועץ בתי-אדם שפסקם בזה⁽²⁰⁾.

(20) ובמשנ"ב לעיל (סי' נא ס"ק ח) כתב שמותר לברך 'אשר יצר' אפילו באמצע הפרק, וביה"ל שם (ס"ד ד"ה צריך לומר) דחה את מה שכתב החיי אדם שברכה זו יכול לברך אחר התפילה, כיון שאולי יצטרך אז עוד הפעם לנקיבו ותבטל הברכה. וסיים שם שטוב שימתין מלברך אותה עד בין הפסקים.

[משנ"ב ס"ק יב]

פי מונעים על-ידי-זה טוב מישךאל⁽²¹⁾.

(21) וכענין זה כתב לקמן (סי' תקפא ס"ק י) שהמסייע לשליח ציבור שאינו הגון כאילו גזול טוב מן הקהל ועתיד ליתן את הדין. עוד כתב שם, שהיודע בעצמו שאינו בקי מאוד ויודע לשמור אפילו משגה, אין לו להכניס את עצמו בעבודת השם, ואם אינו ראוי להגון ובקי, אין ממתינים לו כשאר העונשים אלא גובים מיד.

[משנ"ב ס"ק יג]

נראוי שיהיו בגדי ש"ץ ארזים, שלא יקאו נגלי⁽²²⁾ וכו', היכא דאיכא ראוי וקגון פיזצא בזה⁽²³⁾.

(22) כוונתו, אף במקום שדרך אנשי המקום לעמוד ברגלים מגולות לפני הגדולים, כגון בארצות החמות מאד שכתב לקמן (סי' צא ס"ק ג) שבמקומות אלו מותר להתפלל כך, שאם לא כן אף שאר בני אדם אסורים להתפלל כך וכמו שכתב השו"ע שם.

ולענין התעטפות השי"ח בטלית, כתב לעיל (סי' יח ס"ק ה) שכל העובר לפני התיבה צריך להתעטף, ואף האומר קדיש יתום לפני התיבה יתעטף מפני כבוד הציבור. והחזו"א הורה (ארוחות רבנו ח"א עמ' ג) ששליח ציבור הלבוש מעיל קצר צריך להתעטף בטלית, והלבוש מעיל ארוך אינו צריך.

(23) וכשיש שני מועמדים לש"ץ, אחד תלמיד חכם אך רתוק לכסא גלגלים והשני אינו תלמיד חכם אך עומד על רגליו, ראה לקמן (סי' צד ס"ק כז) שכתבנו בשם הגר"ש אלישיב שיש להעדיף את העומד על רגליו [וראה בשעה"צ ס"ק טו, שפסול זה אינו מעיקר הדין].

[משנ"ב ס"ק יד]

מקל מקום יש לחש לקול להושיב בתידין על ככה⁽²⁴⁾.

(24) ואם לאחר שמניחה יצא עליו רינון שנתפס עם הכותיות וכדו', המשך בעמוד הבא

הלכות ברכות סימן נג

פא באר הגולה

שְׁאֵמַר *וּקְצַת פְּסוּקֵי (3) דְּזִמְרָה: ג (ה) *אֵינן לְבָרַךְ עַל עֲטִיפַת (1) צִיצִית בֵּין פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה (2) [ג] לְיִשְׁתַּחֲבֹד אֱלֹא (1) בֵּין יִשְׁתַּחֲבֹד לְיוֹצֵר (וענין לקמן סימן נד סעיף א): הגה (ח) מיהו, השליח-צבור אם לא היה לו טלית תחלה, והעשף בציצית קדם שיתחיל 'ישתבח' כדי שיאמר הקדיש מיד אחר 'ישתבח' ולא יפסיק (כלבו סי' ה). וכן אם אין מנזן בבית-הכנסת (ט) זמתי (ז) [ד] השליח-צבור עם 'ישתבח' (ה) (י) וישתק עד שיקבו מנזן ויאמר (יא) 'ישתבח' וקדיש (מהרי"ל): **ד' השליח-צבור (יב) צריך שיהיה (1) [ו] (יג) הגון. ואיזהו הגון, שיהא ריקן (יד) מעברות, (טו) ושלא**

שערי תשובה

מפני הספק, ודברי הש"י פנה מחסרים באור ומבארים טיב ביראפנים. וענין בשי"ן שכתב ז"ל כתב שאין לעמוד, שסודו מלשב פנועה ומ"ש שיאמר הט"ו שבחים בנשימה אחת, וכשיצ"ב כתב דלא משמע כן בזהר פרשת תרומה אלא במספיק דבור וקא דקריים אמורים. וגם כתב שצאה בירושלים ספר הפנות כתי"ו מהחתי"ו ז"ל וצ"ל בסיים התורה שלף אל זיל העולמים, ואין לומר וכן 'ישתבח' כ"ו רק בשבת ע"ש: [ג] לישתבח. עב"ט, ומ"ש בשם גור"י ומ"ש בספימן כ"ה לא משמע כן עין מ"ש פ"ם קוב. ומ"ש בשם שו"ת פ"י ע"ל לענין סימן נא דהקריים בטעמם: [ד] הש"י. עב"ט. לענין צ"ע שגא"ה דגם הניחיד שצריך לשמע הקדיש ולענות אחריו, ודומע כענה, אין לו להפסיק ג"כ בין וישתבח לענין הקדיש, וענין מ"ש ביראפנים בט"ו סי"א. וענין לקמן סימן נד דאם הפסיקו לאיזה ערך מנזה קדם הקדיש, לשחזרין להתפלל יאמר הש"י אינה פסוקים מספיקו דזמרה ויאמר קדיש עליהם ע"ש. וכתב בשכנה"ג בשם מ"מ שנהאמר וישתבח בלא קריאת פסוקי דזמרה אינו אלא טעיה, וענין לקמן [ו] הגון. השע"י"ג בא לעורר מרת הרומים, ושאניו הגון מספיק למהי"ד שהוא מסתא דנוקבא, ולכן נקט נהנה כ"ו לשון נקבה, וע"ש שהאר"ך בחותמת מוסר והמליץ ע"ו פסוק קול ישורו בחזון חרב בפי, ע"ד"מ בשולח לאורנו מנחה פרות יפים כ"ו ודפוח"ה, וכבר האריכו פנה

מ"א: (2) וישתק. פ"י שלא יפסיק דבורו, ויכול להקמין חצי שעה עם 'ישתבח', מהר"ם מינץ. וכתב מ"א ג"ל דאפלו שעה מחמת אנס כדי לגמר פלה א"צ לחזור לראש: (1) הגון. כתב מהר"ם מינץ: בגדי ש"י צריכים שיהיו נקיים בלי לכלוף ורכב, ובגדיו יהיו ארפים שלא יראו רגליו, ויבגסו לבהכ"כ ראשון ויצא אחרון ע"ש סי' פא, ולא

באור הלכה

שלא ברך קדם האכילה לא יברך אחר-כך^[11] [מפמ"ג]. ופשוט זהו הדין בברכות שלפניה ושלאחריה דהלל: * **וקצת פסוקי דזמרה**. כתב בעקרי דיונים בשם גנת ורדים: מי שמכרח לצאת לנגדיו קדם 'ישתבח', וכן אחר-כך לחזור עוד הפעם על-כ"פ פנים תהלה לזרוד קדם 'ישתבח', כדי שיהיה להפרכה על מה לחלו^[12]: * **אין לברך**. ענין במשנה ברורה פסקים, שכתבנו לענין בין הפסקים. הוא מחזירי"ר * אקבא איגרי בשם הלב"ש: ואף שלכסוף כתב דצריך עיון לדינא, וכן בחי"א אדם כתב דטלית יתינו בלי ברכה עד לאחר 'ישתבח' שימשמש בו ויברך, ענין בספר ברבי"וסיף וכן בספר מגן-בבורים שהפסיקו כן לדינא, כי מצאו חשיבה מפרשת לנרמקים בענין זה, א"כ"ו לפי זה פשוט דכלש"כ ברכת אשר יצר דמטר לברך בין הפסקים על-כ"פ פנים: וענין בחי"א אדם שמתפסק בזה^[10]. על-כ"פ מי שהצריך לנגדיו באמצע הפרק של

באר היטב

מ"א, ואינם אלא י"ג שבחין, יראתו, וענין בספר משנת-חסידים דף סה ע"א, וכן הוא בפגנות: (3) **דזמרה**. זהו ברכה אחרונה על פסוקי דזמרה, ולא כטועין שמתחילין מישתבח שמברכין ברכה בשלה. מי שקבא לבהכ"כ בשעה שהש"י מתחיל 'ישתבח' ואם יאמר ברוך שאמר ותהלה לזרוד לא יוכל להתפלל עם הצבור, וישתבח לבדו ג"כ אין לאמרה, טוב הוא שישתק וישמע 'ישתבח' מהש"י ויענה אמן ויתפלל אז עם הצבור, מ"מ ע"מ מ"א: (2) **לשתבח**. ענין בתשובת גנת ורדים חלק א"ח ק"ל א סי' נא, ובשי"ר כנה"ג, ובתשובת משה יוסף ח"ב סי' יא. מי שהצריך לנגדיו בתוך פסוקי דזמרה והלך ועשה צרכיו וחזר, יטל ידיו ויברך ומניח ציצית ותפילין ויברך עליהם, גנת ורדים חלק א"ח ק"ל א סי' נא וב ע"ש, ולפי מ"ש לעיל בס"י כה סי' טו בשם המ"א משמע ד"צ לברך, וע"ל סי' ח ענין יד. תבונה שאמרים תהלים בבהכ"כ וארע שלא היה להם מנזן קדם ברוך שאמר, אסור לומר קדיש בתוך פסוקי דזמרה, ח' פנייהושה חלק א"ח סי' ה, וע"ל סי' נא סי' ג מש"ש בשם מקור ברוך: (7) **הש"י**. אכל הניחיד יאמר 'ישתבח' מיד, וכן בשבת אם גמר פסוקי דזמרה קדם הש"י יאמר 'ישתבח' מיד, מ"א: (2) **וישתק**. פ"י שלא יפסיק דבורו, ויכול להקמין חצי שעה עם 'ישתבח', מהר"ם מינץ. וכתב מ"א ג"ל דאפלו שעה מחמת אנס כדי לגמר פלה א"צ לחזור לראש: (1) הגון. כתב מהר"ם מינץ: בגדי ש"י צריכים שיהיו נקיים בלי לכלוף ורכב, ובגדיו יהיו ארפים שלא יראו רגליו, ויבגסו לבהכ"כ ראשון ויצא אחרון ע"ש סי' פא, ולא

משנה ברורה

וארציט שהתאחרו לבוא לבית-הכנסת עד קרוב לברכו ומכרחים לעמוד על-כ"פ פנים לומר 'ישתבח' לפני התבה, כי אסור להפסיק בין 'ישתבח' לקדיש, ויאו על-כ"פ פנים לומר מתחלה לעצמם ברוך שאמר ואשרי, וכן החזן בשבת שהתאחר לבוא עד קרוב לברכו, ויאה על-כ"פ פנים לומר מתחלה לעצמו ברוך שאמר ואשרי ונשמת, וכניול בסימן נב במשנה ברורה סעיף-קטן ה: **ג (ה) אין לברך**. אפלו (ג) אם לא היה לו טלית עד עתה, ואף שהוא בין הפסקים, מכל מקום פיון שהברכה קאי על פסוקי דזמרה, אין ראוי שיהא הפסק בינים לבין ברכה אחרונה וידעה, דהברכה ראויה להיות סמוך להמצוה. אכל (7) מקדם לזה בפסוקי דזמרה, על-כ"פ פנים בין הפסקים יתיח טלית ויברך, ומפ"ל-שפן לענין

תפילין דמטר לברך עליהן בין הפסקים^[13], ובפטר אם (ה) הוא ברבים ומתבייש לישב בלי טלית ותפילין: (1) **ציצית**. והוא הדין לענין תפילין, אליה רבה: (1) **בין 'ישתבח' ל'יוצר'**. כל זה הוא דוקא אם לא היה לו מקום, דאי לאו הכי גם זה אסור^[14], וזהו שצ"ע רמ"א וענין לקמן וכו': (ח) **מיהו, השליח-צבור וכו'**. דגנאי (1) הוא לצבור להקמין עליו בין 'ישתבח' לקדיש, וגם הקדיש קאי על 'ישתבח', על-כן יתעשף תכף בטלית (1) והוא הדין בתפילין (2) ויברך. אך אם לא הביאו לו הטלית עד לאחר שאמר 'ישתבח' קדם 'ישתבח' הקדיש, (ט) יכול להניח שם ולברך^[15] ויתקבל שם מתינו, והואיל אין אפשר בלאו הכי, וכמו שכתבאר לקמן בסוף סימן נד בגמ"ה, ענין שם: (ט) **זמתי השליח-צבור**. כדי שיהיה יוכל להפסיק לו אחר-כך הקדיש מיד, אכל (י) הניחיד יאמר 'ישתבח' מיד, וכן בשבת אם גמר פסוקי דזמרה קדם השליח-צבור יאמר 'ישתבח' מיד: (י) **וישתק**. פרוש, שלא (יא) יפסיק בדבורו ויוכל להקמין חצי שעה^[16] עם 'ישתבח', ואפלו שעה מחמת אנס כדי לגמר פלה אין צריך לחזור לראש: (יא) **ישתבח וקדיש**. ובריעבד אם (יב) גמר גם כן ברכת 'ישתבח' ואחר-כך באו מנזן, יאמרו^[17] על-כ"פ פנים שלשה פסוקים^[18] מפסוקי דזמרה ויכול הש"י לומר קדיש, כי בלאו הכי אין לומר קדיש^[19] פיון שלא היה בעת אמירת קצת פסוקי דזמרה או 'ישתבח' על-כ"פ פנים: **ד (יב) צריך**. דכתיב "נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה", ואמרו חז"ל: זה שליח-צבור שאינו הגון. והספרים האריכו מאד בגדל גנות הממנים שליח-צבור שאינו הגון, כי מונעים על-ידיו טוב מישאל^[21]: (יג) **הגון**. וראוי (יג) שיהיה בגדי ש"י ארפים, שלא יראו רגליו^[22], ויבגסו לבהכ"כ ראשון ויצא אחרון. ולא יהיה טפ"ש וסכל, אלא שיהיה יוכל לברך בעסקי הקהל כפי מה שצריך. טוב להרד אחר ש"י צדיק בן צדיק, כי אינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע. ומה שכתב הר"ש שאין מעלת הש"י תלוי בחיטו משפחה, דאפלו אם הוא ממשפחה בויה וצדיק יוכל לקרב מרדע רחוקים, ורצה לומר גם-כן רך שאינו מיחס, אכל מכל מקום אין אביו רשע [אחרונים]. אין מומין פוסלין אלא בכהנים ולא בשליח-צבור, ואדרבה, "לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה". ויש (יד) מחמירין פנה לכתחלה היבא דאיבא (טו) ראוי והגון פיוצא בויה^[23]. וענין לקמן בסעיף-קטן מא לענין סומא מה שכתבנו שם: (יד) **מעברות**. העובר על השבועה אין ביתו ריקם, ואף-על-פי שעדין לא העירו עליו מכל מקום יש לחש לקול להושיב בית-דין על ככה^[24], ואפלו אם לא עבר רק על שבועת בטוי דלהבא, מכל מקום אין ראוי למנותו לש"י, ענין שם וא"ן. וכתב שם עוד בשם משפטי-צדק, דמי שהוא פסול מחמת עברה פסול להיות ש"י אפלו באקראי, וכתב הפריימג'ים דהינו דוקא בשלא עשה תשובה: (טו) **וישלא יצא וכו'**. דוקא למנותו לכתחלה, אכל להעבירו ולסלקו אחר שהחזק ש"י אין

שער הציון

(ג) דאי לאו הכי אף בין 'ישתבח' ליוצר אסור כדמוכח בבית-יוסף: (7) **חזויי ור"א** בשם הלב"ש, וענין בבאור הלכה: (ה) אכ"פ-עורר לקמן בסימן סו: (1) **לבוש**: (1) אליה רבה: (2) **ברבי-משה**: (3) **מגן-אברהם** בסימן נד ופריימג'ים: (י) **מגן-אברהם**: (יא) **מגן-אברהם**: (יב) **דרך-החיים**: (יג) **אחרונים**: (יד) **מגן-אברהם**, והוא סובר בתשובת חותי-יאר' לענין סומא, אף בחותי-יאר' לא נזכר שם רק לענין ימים נוראים: (טו) **פשוט**, כי פסול זה איננו מצד הדין, כמו שכתב חותי-יאר' שם דגם הקריים לדיכון כשרים בעלי מומים, ענין שם:

הלכות פְּרָכוֹת סִימָן נג

יָצָא עָלָיו שֵׁם רַע אֶפְלוֹ (י) (טז) בְּיַלְדוּתוֹ, וְשִׁיחָה עָנָו וּמְרֻצָּה (יז) לָעַם, וַיֵּשׁ לוֹ נְעִימָה וְקוּלוֹ עָרֵב, (יח) וְרָגִיל לְקִרְוֹת תּוֹרָה נְבִיאִים וְכַתּוּבִים: הַ "אֵם אֵין מוּצְאִין מִי שִׁיחָהּ בּוֹ כֹּל הַמְדוּת הָאֱלוֹ, יִבְחָרוּ הַטּוֹב שֶׁבְצַבּוֹר בְּחֻמְקָהּ וּבְמַעֲשֵׂים טוֹבִים: הַגַּה וְאֵם הִיא כָּאֵן עִם הָאָרֶץ וְזָן וְקוּלוֹ נְעִים וְהַעֵם חֲפָצִים בּוֹ, וְכֵן י"ג שָׁנָה הַמְכִּינַן מֵהַ שְׂאוֹמֵר וְאֵין קוּלוֹ נְעִים, הַקָּטָן (יט) הוּא קוֹדֵם (מרדכי ס"פ חולין). מִי שֶׁעָבַר עַבְרָה בְּשׁוּגֵג כְּגוֹן שֶׁהָרָג הַנֶּפֶשׁ בַּשְּׂגָה וְחָזַר בְּתַשׁוּבָה, (כ) מֵתָר לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ-צַבּוֹר, אָכֵל אֵם (כא) עָשָׂה כְּמִזֵּיד לֹא, (כב) *דְּמַקְל מְקוֹם יָצָא עָלָיו שֵׁם רַע קֹדֵם (ס) הַתְּשׁוּבָה (תְּשׁוּבַת א"ו * במסכת ברכות): ר *1 אֵין מִמְּזִין אֱלֹא מִי שֶׁנִּתְמַלֵּא זְקָנוֹ, מִפְּנֵי כְּבוֹד (* צ"ל בהלכות

באר הטיב

יהא טפס וסכל אלא שיהא יוכל לדבר בעסקי הקהל כפי שצריך, רש"ל: (י) בְּיַלְדוּתוֹ. בתשובת הרא"ם סי' פח דבש"ץ דעלמא שאינו ש"ץ בתענית איצו שיהא פרקו נאה, אלא כל שעבשו יש לו מעשים טובים אע"פ שבילדותו יצא עליו שם רע ואפלו עבד עבודת כוכבים כיון ששב בתשובה ראוי להיות ש"ץ קבוע, וכ"כ הר"ש"ן ח"ב סימן קז והרא"ש ששון סי' קנ"ו. ומהר"ש"ל בתשובה סי' כ הסכים ג"כ דנזקא בתענית ובמעמדות אכל בשאר ימים אפלו בקבע כל שאינו רשע ושהוא מוציא לעם וקולו ערב ורגיל לקרות ממנו לש"ץ, וכן העלה להלכה המחבר י"ד אהרן דלש"ץ דעלמא לא בעינן פרקו נאה, וכל שראינו ששב בתשובה ראוי לקרין בה נכ"פ רב האחרונים, וע' הר"ש"ל הלוי חלק י"ד סימן כח, וכן העלה הע"ת. ומסיים ג"ל דאם הוזרין הצבור תענית איצו שאין עכשו תענית צבור מ"מ לא יתפלל ש"ץ קנה וק"ו בריה וביה"כ ע"ש. עוד העלה הע"ת דגם המחבר לא החמיר כמה שפסק שלא יצא עליו שם רע בילדותו הינו שלא למנותו לתחלה, אבל להעבירו ולסלקו אחר שהתקן ש"ץ אין לנו להחמיר וכ"כ המ"א ובתשובת הראנ"ח ח"ב סי' מב ועין סעיף כה. וכמב עוד שם דאם יצא עליו שם רע עתה והוא קלא דלא פסיק, אפלו יחיד יוכל למחות להעבירו; וכל ששכר העבירוהו ועמד ק"ו ימים ושנים בהסקמת הקהל ורועים למנותו, הוי עכשו מתחלת קבלה

באור הלכה

פוסקי דזמרה והלך ופשה צרכיו, נוטל דניו ויגמר הפרק של פסוקי דזמרה ויברך אשר יצו ויניח השליח ולא יברך עליו, וכמו שנתבאר בסימן ח סעיף יד ובמשנה ברורה שם, ויניח התפלין ויגמול עליו, דכיון שאינו ראוי לילך בבית-הכנסא בתפלין אדחיא לה הברכה ראשונה, וכמו שנתבאר לעיל בסימן כה במשנה ברורה סעיף-קטן מז: * דְּמַקְל מְקוֹם יָצָא עָלָיו שֵׁם רַע. עֵין במשנה ברורה כמה שכתבנו בשם המגן-אברהם ואל"ה רבה קנה וסתמתי דבדבריהם, אף גיש עוד הרבה פוסקים דסוברין דין שלא יצא עליו שם רע הוא אפלו בכל השנה, כדמשמע בכנסת הגדולה וביותר מנה בבאור הג"א, מכל מקום סתמתי כפומים, משום דדין זה דהרמ"א דסובר דבפעם אחת שנובר אדם עברה כמזיד אף ששב מקרי שצא עליו שם רע גס-כן אינו מכרי, דכבר הקשה עליו המגן-אברהם, וכן משמע שסובר הג"א בבאורי ע"ש, וכן משמע מתשובת אור זרוע גופא להמעין בו, ודברי הרמ"א הוא דעת עצמו ויחלף שהדפיסו בפנים בשם תשובת אור זרוע מה שכתוב שם בפניו לענין מודי ע"ש או אולי מקרא באיזה פוסק: * אין ממניין אלא אם כו', אבל באקראי כו'. עין בהלכות גדולות בהלכות צרכי צבור, ומזה נובע דברי הרמב"ם פרק ח מהלכות תפלה שמתחיל בין פריסת שמע לירידת

מהעיר עם בעל-בית, שיהא בשב ואל תעשה, ואפלו אם אותו האדם הוא מתתנו או קרוב שלו. ואם יש לו שום קטט ואיכה עם אחד מהקהל, או צריך להעמיד את הדבר לפני הרב או הקהל לפשר ולעשות ככל אשר נראה להם נכון; ואם יש חסרון ומניעה מצד שפגגדו, אז הוא נקי ומה יש לו לעשות? (יח) וְרָגִיל לְקִרְוֹת. כדי שיהיו הפוסקים המערכים בתוך התפלה סדורים בפיו? (2); גם אם אינו רגיל לקרות הוא בכלל "מסיר אָנּוּ מִשְׁמַע תּוֹרָה גַם תְּפִלְתּוֹ תּוֹעֵבָה" [א"ר]. כתב פרי-מגדים: בסימן תקפא סעיף א איתא דבראש-השנה יו"ם-הפסחים בעינן שיהא נשוי? (28) וכן שלששים? (29) ומשמע בשאר ימות השנה אפלו אינו נשוי; מכל מקום נראה לי דנשוי (יט) קודם לבחור? (30) ואפלו אם נתמלא זקנו: ה (יט) הוא קודם. אפלו להיות שליח-צבור (כ) קבוע, כל שהוא י"ג שנה והביא שתי שערות: (כ) מֵתָר לְהִיּוֹת. דלא מקרי אין פרקו נאה אלא דוקא שהיה מונע לעשות דברים שאינן מהגנים, אבל מי שבא לידו שגגת מעשה ומתחרט, הרי זה צדיק גמור לכל דבריו ומתן למנותו (כא) לכתחלה לשליח-צבור: (כא) עָשָׂה כְּמִזֵּיד. לאו דוקא הרג, דהוא הדין שאר עברות, וברלעיל בסעיף ד, דבעינן שלא יצא עליו שם רע אפלו מילדותו, וכן כתב בכלי-פנאי בפרוש [א"ר]: (כב) דְּמַקְל מְקוֹם יָצָא עָלָיו שֵׁם רַע. עֵין במגן-אברהם שהביא בשם הרבה פוסקים דאפלו כמזיד, כל ששב שרי להיות שליח-צבור קבוע, דדוקא לענין תענית-צבור מחמירין שלא יצא עליו שם רע אפלו מילדותו, אבל להיות שליח-צבור קבוע לשאר ימות השנה מתן למנותו אפלו לכתחלה? (31) כל ששב בתשובה, וקנה הביא הפרי-מגדים בשם אליה רבה להלכה. וכתב באליה רבה, דבנימי נוראים על-כל-פנים יש להחמיר לרובן קדין תעניות, דבאמת אפלו בשאר ימות השנה יש קנה הרבה דעות בין הפוסקים, עין בכנסת הגדולה ובבאור הג"א; וכל זה הינו שלא למנותו לכתחלה, אבל אין מסלקין אותו לכלי עלמא אם שב בתשובה. שליח-צבור שהוציא פעמים רבות טרפות מתחת ידו (כג) מסלקין אותו מש"ץ, דשוב דניגון

שער הציני

(15) אליה רבה: (י) מגן-אברהם: (יא) הובא באליה רבה: (יב) ונראה לי דוקא אם הנשוי הוא גס-כן נתמלא זקנו, דזה הוא דינא דקרא, ולדעת הרבה פוסקים ראשונים אפלו באקראי אינו יכול לירד: (כ) פרי-מגדים ובלבד בסעיף ז: (כא) מוכח מפכה אחרונים וכן איתא באור זרוע: (כב) מגן-אברהם:

הַלְבוֹת בְּרִבּוֹת סִימָן נג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טו]

אם עָשָׂה תְּשׁוּבָה אֵין מַעֲבִירִין אוֹתוֹ לְקִלְי עֲלֵמָא⁽²⁵⁾.

25) ואף אם ישבע שלא יחטא עוד, כתב להלן (ס"ק עד) שלא מועיל בלא שיחזור בתשובה, כיון שבלאו הכי מושבע ועומד מהר סיני שלא יחטא, אלא צריך שישוב בתשובה שלימה בלי ערמה ומרמה.

[משנ"ב ס"ק יז]

וְאִם יֵשׁ לוֹ שׁוּם קָטָט וְאִיבָה עִם אָחָד מִתְּהַקְהֵל וְכו', וְמָה יֵשׁ לוֹ לְעִשׂוֹת⁽²⁶⁾.

26) ולענין שליח ציבור שיש מי שהוא שונאו, כתב להלן (ס"ק נו) שמחויב הש"ץ לומר לו בפירוש שיסיר את הקנאה מליבו וירציאנו בתפילה.

[משנ"ב ס"ק יח]

כְּדִי שְׂיִהְיוּ הַפְּסוּקִים הַמְעַרְבִים בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה סְדוּרִים בְּפִי⁽²⁷⁾.

27) ואם רגיל להתפלל בנוסח אחר מהציבור, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' לא אות ג) וכן הורה הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ה סי"ט ובדברי הלכה אות לא) שבתפילת לחש יכול להתפלל כפי הנוסח שרגיל בו, אך בחזרת הש"ץ יתפלל בנוסח הציבור, והוסיף, שבעת תפילתו בלחש מתוך סידור יתן ליבו לכל השינויים שיש ביניהם. וכן דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק דיני נר שבת עמ' רמח) והגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ו עמ' כג) שבתפילת לחש יכול להתפלל כפי הנוסח שרגיל בו, אך בחזרת הש"ץ יתפלל בנוסח הציבור. והוסיף הגר"ש וואזנר (שם), שכל זה בתנאי שמכיר ויודע שלא יטעה בתפילתו, וכן הובאה ערות מהחפץ חיים (דרך שיחה ח"א עמ' תקלג). מאידך, בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' כט וח"ד סי' לג) כתב שאף בתפילת לחש עליו להתפלל בנוסח הציבור, משום שהטעם לתפילת הלחש של הש"ץ הוא כדי להסדיר את תפילתו. וראה מה שכתבנו בזה לקמן סי' סח ס"ק ד וסי' ק ס"ק א.

[משנ"ב ס"ק טז]

דְּבָרָאֵי-הַשְּׁנָה יוֹסֵם-הַפְּפוּרִים קְעִינן שְׂיִהְיָ נְשׁוּי⁽²⁸⁾ וְכֵן שְׁלֵשִׁים⁽²⁹⁾ וְכו', מְקַל מְקוּם נִרְאָה לִי דְנְשׁוּי קוֹדֵם לְבַחְרוּ⁽³⁰⁾.

28) ובטעם הדבר, כתב לקמן (שם ס"ק יג) כיון שהוא דומה לכהן גדול שהיו מכינים לו אשה אחרת, ושתהיה לו אשה לשומרו מן החטא.

ואם היה נשוי והתאלמן, כתבו המטה אפרים (שם סכ"ז) והשערי תשובה (שם ס"ק ז) והבאר היטב (ס"ק לה) שיכול להמשיך להיות ש"ץ. והוסיף המטה אפרים שגם אם מינהו בהיותו אלמן וכבר החזיק בזה כמה שנים, אין לסלקו.

29) ובטעם הדבר כתב לקמן (שם ס"ק יב) שבגיל שלשים בן לוי היה ראוי לעבוד, ותפילה היא כנגד עבודה, ועוד, שאז ליבו נשבר ונרדה.

ואם לא נמצא בבית הכנסת אדם בגיל זה שיכול להיות ש"ץ, כתב המטה אפרים (שם סכ"ז) שראוי שעל כל פנים יהיה בן עשרים וחמש שנים, וכן משמע בשעה"צ שם (ס"ק כב), וראה שם ס"ק כא).

ואם מודמנים שנים להיות שליח ציבור, אחד שהוא בן תורה וירא חטא ואין לו אלו הפרטים, והאחר הוא איש פשוט והוא נשוי ויותר מבן שלשים, כתב במשנ"ב לקמן (שם ס"ק יג) שפשוט שהבן תורה קודם.

ואם יש שני אנשים שיכולים להיות שליחי ציבור, אחד מהם נשוי ורגילו פחות משלשים, והשני בן שלשים אך אינו נשוי, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ה סי' סו אות ב) שהנשוי קודם אף שאינו בן שלשים, משום שמעלת הנשוי מבואר טעמה בהלכה, מה שאין כן גיל שלשים שכל הטעם בזה הוא משום שמצינו שהלויים התחילו לעבוד בגיל זה.

30) ולענין למנות שליח ציבור שלא בקביעות, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ה סי' יט) שאין עדיפות לנשוי, כיון שהנשוי קודם רק לענין שליח צבור קבוע [ויש לדון בדבריו מלשון השעה"צ ס"ק יט]. עוד כתב שם, שבמקום שנתרבו הבחורים וחסרים בעלי תפילה אין להקפיד למנותו אפילו בקביעות.

[משנ"ב ס"ק כב]

מְקַר לְמִנּוּתוֹ אֶפְלוּ לְכַתְּחֵלָה⁽³¹⁾.

31) ולהלן (ס"ק עט) סתם כדעת הרמ"א כאן שאם עבר עבירה במזיד אין למנותו אפילו אם עשה תשובה, וציון לעיין במה שכתב כאן.

ולענין בעלי תשובה שבדורנו, דעת הגר"ש וואזנר (צהר ח"ב עמ' קכד) שכל הדין בפוסקים הוא באנשים שומרי תורה ומצוות, אלא שיצא עליהם שם רע בילדותם, אבל אלו שהיו רחוקים משמירת תורה ומצוות ושבו בתשובה אל ה', ונעשו שומרי תורה ומצוות וניכרת כשרות מעשיהם, נחשבים כבני אדם חדשים וכפנים חרשות שבאו לכאן, ויכולים לשמש כש"ץ.

המשך מעמוד קודם

בזמנינו נחשבים קצת כתינוקות שנשבו בין הנכרים, ולכן כיון שבזמנינו הרבה פורצי גדר ומהללים את השבת, יש אנשים שחושבים שאין זו עבירה כל כך גדולה ואין מקפידים לעשותו בצנעה, ואף כשעושים כן בפרהסיא נחשב כמו שעושים בצניעה, וכן כתב הגר"י הענקין (כתבי הגר"י הענקין ח"ב סי' ח).

עוד בפרטי דין 'תינוקות שנשבו' בזמנינו, ראה לקמן סי' נה ס"ק מו וסי' תקיב ס"ק ב שנכתבו כל פרטי נדון זה באריכות.

כתב להלן (ס"ק עו) שאף שאין מסלקים אותו, יש לחוש לקול ולהושיב בית דין על זה.

ומחללי שבת האם מותר למנותם לש"ץ, כתבו בשו"ת דברי מלביאל (ח"ו סי' יא אות ב) ובשו"ת זכרון יהודה (גרינוואלד, ח"א סי' ו) שאין למנותם לש"ץ. ובשו"ת מלמד להועיל (או"ח סי' כט) כתב שהמקילים בזה אף במחלל שבת בפרהסיא יתכן שסמכו על מה שכתב בשו"ת בנין ציון (החדשות, ח"ב סי' כג) שמחללי שבת